

כסף בקידושין ובאמה עבריייה

1. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ד עמוד ב

ותנא מייתי לה מהכא, דתניא: כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה וגו' - אין קיחה אלא בכסף, וכן הוא אומר: נתתי כסף השדה קח ממני. והלא דין הוא: ומה אמה העבריה שאינה נקנית בביאה - נקנית בכסף, זו שנקנית בביאה - אינו דין שתקנה בכסף! יבמה תוכיח, שנקנית בביאה ואינה נקנית בכסף. מה ליבמה שכן אין נקנית בשטר, תאמר בזו שנקנית בשטר? ת"ל: כי יקח איש. הא למה לי קרא? הא אתיא לה! אמר רב אשי: משום דאיכא למימר מעיקרא דדינא פירכא, מהיכא קא מייתית לה? מאמה העבריה, מה לאמה העבריה שכן יוצאה בכסף, תאמר בזו שאינה יוצאה בכסף? ת"ל: כי יקח איש. ואיצטריך למיכתב ויצאה חנם, ואיצטריך למיכתב כי יקח איש; דאי כתב רחמנא כי יקח, הוה אמינא קידושין דיהב לה בעל - דידה הוה, כתב רחמנא ויצאה חנם; ואי כתב רחמנא ויצאה חנם, הוה אמינא היכא דיהבה (ליה) איהי לדידיה וקידשתו - הוה קידושי, כתב רחמנא כי יקח - ולא כי תקח.

2. חידושי הרמב"ן מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה ומה אמה

ומה אמה העבריה שאין נקנית בביאה נקנית בכסף וכו'. קשיא לי והא לאו משום קולא דביאה הוא אלא משום שאין קנינה לשום אישות ותיתי לה בתורת טעמא ולא בהאי ק"ו [נ"א: בתורת ק"ו]. ואיכא למימר דעדיפא מיניה אקשינן דאי נמי אתית לה בתורת טעמא ומיפריך ק"ו אחריתי אכתי איכא מה מצינו לכסף שקונה באמה עבריה אף כאן יקנה, ומשום הכי פריך ליה שמצינו ביבמה שאיננו קונה ואף אני אביא את זו.

3. סמ"ע סימן קצ"א

א [ונתן לו כסף שוה פרוטה. דפחות מפרוטה אין חשיבות לקנות בו. ואיירי דוקא בשנתן לו השוה פרוטה על דמי הפרעון והשאר זקף עליו במלוה, או לא עייל ונפק אזווי, ועל דרך שנתבאר בסימן זה בסעיף י', וקיצר כאן וסמך אמ"ש אחר זה, או כשכל שיווי המקח אינו אלא פרוטה. אבל אין לומר דלא איירי כאן בכסף שנתן בשביל שיווי המקח, אלא שנתן לו פרוטה שבפרוטה זו נשתעבדו זה לזה, זה לקנות וזה למכור, ושאיין אחד יכול לחזור בו, דומיא דקנין שטר וחזקה וקנין סודר, דזה אינו, דהא קנין כסף נלמד משדה עפרון [עייין קדושין ב' ע"א] וכסף הנזכר בשדה עפרון היה דמי שיווי השדה, ועיין פרישה [סעיף ב']:

4. ט"ז תושן משפט סימן קצ

שו"ע סעיף ב'. שוה פרוטה. מ"ש סמ"ע סק"א דכל שלא נתן בתורת שיווי מקח אינו קונה, לא הבנתי דבריו, דהא כתב רמ"א סעיף (י"א) [י] באמר ערבוני יקן קנה הכל. ועוד, הא גם גבי קנין דאשה בכסף נלמד מעפרון כמו דאיתא ריש קדושין, וזה פשוט דבאשה קונה אותה דרך נתינה לחוד ולא בתורת שיווי מה שהיא שוה:

5. תוספות מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה מעיקרא

מעיקרא דדינא פירכא שכן יוצאת בכסף - ה"ה דמצי למינקט שכן יוצאת בשש ויובל וסימנין אלא ניחא ליה למפרך פירכא דשייכא אף בשפחה כנענית דהוה מצי למיעבד ק"ו משפחה כנענית דלא שייכי פירכא דסימנים ושש ויובל

6. תוספות רי"ד מסכת קידושין דף כא עמוד ב ד"ה וקונה

וקונה את עצמו ביובל ובמיתת האדון. ראיתי כתוב בשם ר"ת דהא דלא תנא וקונה את עצמו בגרעון כסף משום דאין שייך בו כיון שלא נקנה בכסף. וכן נמי הנקנה בשטר בלא כסף כגון אם מכר האב את בתו בשטר ולא קיבל כסף דהא כתיב והפדה מלמד שמגרעת פדיונה ויוצאה ונפקא לן מהתם שנקנת בכסף אלמא משמע הנקנת בכסף יוצאה בכסף אבל בשטר אינה יוצאה בכסף דאי ס"ד הנקנית בשטר יוצאה בכסף אימא האי והפדה מיירי כגון שנקנית בשטר אבל בכסף מנלן דנקנת אלא בעל כרחך היינו סברא היכא דקבלה אביה כסף מגרעת היכא דלא קיבל מה יגרע. ואינו נראה לי לומר שמי שנקנה בשטר אינו מגרע פדיונו דהא הכי תנן עבד עברי נקנה בכסף ובשטר וקונה את עצמו בשנים וביובל ובגרעון כסף. ובעל כרחין האי גירעון כסף אכולהו קאי בין אם נקנה בכסף בין אם נקנה בשטר דאי ס"ד דוקא הנקנה בכסף הוה ליה למיתני הכי והנקנה בכסף יוצא בגירעון כסף מדקתני ובגירעון כסף סתם ש"מ אתרווייהו קאי בין על הנקנה בכסף בין על הנקנה בשטר ולא מיבעיא הנקנה בשטר וזקף המעות עליו בהלוואה שיוצא בגירעון כסף אלא אפילו הקנה לו האב את בתו בשטר במתנה ולא רצה האב לקבל ממנו דמים יוצאה בגירעון כסף שכיון שזיכתה תורה לצאת בפדיון מה לי במכר מה לי במתנה והנרצע שאינו יוצא בגרעון כסף אין הטעם מפני שלא נקנה בכסף אלא מפני שקנסתו תורה להרצע ולעבוד עד היובל ולפיכך אינו יוצא בגירעון כסף שלא זיכתו תורה לכך כי אם ביובל ובמיתת האדון:

7. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף יא עמוד ב - דף יב עמוד א

רבי שמעון בן לקיש אומר: טעמייהו דבית שמאי - כדחזקיה, דאמר חזקיה: אמר קרא והפדה, מלמד, שמגרעת מפדיונה ויוצאה: אי אמרת בשלמא דיהב לה דינר, היינו דמגרעה ואזלה עד פרוטה, אלא אי אמרת דיהב לה פרוטה, מפרוטה מי מגרעה. ודלמא ה"ק רחמנא: היכא דיהב לה דינר - תיגרע עד פרוטה, היכא דיהב לה פרוטה - לא תיגרע כלל! לא ס"ד, דומיא דייעוד, מה ייעוד, אף על גב דאי בעי מייעד ואי בעי לא מייעד, כל היכא דלא מצי מייעד לא הוו זבינא זביני, ה"נ כל היכא דלא מצי מיגרעא לא הוו זבינא זביני. וקידושי אשה לב"ש נפקא להו מאמה העבריה, מה אמה העבריה בפרוטה לא מקניא, אף אשה בפרוטה לא מיקדשא. ואימא: פלגא דדינר! ואימא: שתי פרוטות! כיון דאפיקתיה מפרוטה אוקמה אדינר

8. תוספות מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה מעיקרא

הקשה ה"ר יעקב מאורליינ"ש אכתי למה לי כי יקח נהי דלא מצי יליף מק"ו מ"מ נילף מהיקישה שהקישא לאמה העבריה מואם אחרת יקח לו הקישה הכתוב לאחרת כדאיתא לקמן (דף טז). ואמה העבריה נפקא לן לקמן (דף יד): שנקנית בכסף מוהפדה ומה אמה נקנית בכסף אף אשה נקנית בכסף דאין משיבין על ההיקש וי"ל דאי מהיקש לחוד ה"א דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כדבעינן באמה העבריה כדמוכח לקמן ורבינו נתנאל תירץ כיון דלא ידענו דאמה העבריה נקנית בכסף אלא מוהפדה דהואיל ויוצאה בכסף נקנית בכסף לא ילפי' מיניה קנין של אשה לפי שביציאתה אינה יוצאה בכסף כמו אמה העבריה.

9. מהרש"א חידושי הלכות מסכת קידושין דף ד עמוד ב ד"ה בא"ד דאי

בא"ד דאי מהיקש לחוד הוה אמינא דלא סגי בפרוטה עד שיהא ב' פרוטות כו' עכ"ל ק"ק דהשתא נמי דבעי למילף מקל וחומר נימא דיו לבא מן הדין להיות ב' פרוטות ויש ליישב דאיתא כרבי טרפון דאמר היכא דמפריך ק"ו לא אמרינן דיו וכה"ג כתבו התוס' לקמן בד"ה חופה כו' ע"ש: